

Strategie AI: Přístup ScioŠkol k umělé inteligenci

AI mění svět. Naše děti zřejmě prožijí dospělost ve světě, kde AI zvládne většinu úkolů rychleji, levněji a lépe než člověk. I kdyby pravděpodobnost tohoto scénáře byla nízká, není nulová. Musíme na to děti připravit.

Strach a vyhýbání je nepřipraví. Ve ScioŠkolách hledáme způsoby, jak technologie smysluplně zapojit do života školy, tak abychom na život s nimi děti připravovali a současně předcházeli rizikům, které pro děti mnohé dopady AI představují.

Tento dokument shrnuje základní principy, kterými se řídíme.

1. Aktivní přístup

Svět za 5, 10 či 15 let bude úplně jiný. AI ho změní způsobem, který si dnes nedokážeme plně představit. Proto se vyhýbáme příliš konkrétní popisům budoucnosti. Naším úkolem je připravit děti na život v měnícím se světě, ne na konkrétní nástroje. Technické detaily (jak modely fungují, jejich dočasné nedostatky, halucinace, ochrana dat, autorská práva) nejsou pro budoucí život dětí to nejdůležitější.

- ✓ AI je součástí běžné práce – od projektů přes výuku až po přípravu hodin.
- ✓ Průvodci sami ukazují, jak AI používají.
- ✓ Cílem je rozvíjet u dětí především schopnost adaptace, ne znalost konkrétních nástrojů.

2. Důvěra a dialog

Spolehlivé určení autorství (člověk či AI) je stále obtížnější a brzy bude nemožné. Namísto kontroly stavíme na důvěře a otevřeném dialogu.

AI nezakazujeme. Za použití AI netrestáme. Důvěřujeme dětem a podporujeme je v otevřenosti.

Společně hledáme odpověď na otázku: Kde mi AI pomůže v učení a v rozvoji, kde mi nabízí nové možnosti, a kde naopak představuje rizika a kde mi může škodit, např. omezí můj vlastní rozvoj?

Cílem ve škole totiž není odevzdaný úkol, ale to, co mě posune, co se naučím. Když práci udělá AI za mě, nepodvádím učitele – připravuji se o vlastní rozvoj. Pokud to dítě pochopí, odpadá důvod cokoliv skrývat.

- ✓ S dětmi reflektujeme jejich zkušenosti s AI – jako běžnou součást učení, ne jako problém.

- ✓ Ptáme se: "Pomohla ti AI se něco naučit, nebo tě v tom omezila?"
- ✓ Když AI použijeme, uvádíme to – průvodci i děti, bez obav z trestu.

3. Rizika a prevence

AI přináší i rizika, která bereme vážně. Zaměřujeme se na ta dlouhodobá.

Ztráta základních dovedností: Kdo spoléhá na AI při psaní, počítání, rozhodování, tyto schopnosti nezíská nebo ztratí – včetně schopnosti samostatně myslet a formulovat vlastní myšlenky.

Ztráta vlastní identity: Kdo se stále ptá AI "co si mám myslet" nebo "co mám dělat", riskuje, že si odvykne formulovat vlastní názory.

Náhrada lidských vztahů umělými: AI je trpělivá, vždy dostupná, nikdy nekritizuje. Děti, které preferují komunikaci s chatbotem před lidmi, mohou mít obtíže s navazováním vztahů s lidmi.

Závislost na platformách s nejasnými záměry: AI systémy vlastní firmy se svými obchodními zájmy. Ty nemusí být totožné se zájmy uživatelů.

AI jako nástroj pro dobro i zlo: AI zesiluje možnosti člověka – k pomoci i k ubližování. Snazší šikana, podvody, manipulace. Ale i snazší vzdělání, tvořivost, pomoc.

Zdokonalování zastaralého: AI dokáže s mimořádnou efektivitou připravit děti na jakýkoli test založený na memorování. Riziko není v tom, že AI bude učit špatně – riziko je, že bude učit výborně to, co je zbytečné. Místo aby AI pomohla zpochybnit tradiční obsah vzdělávání, může ho ještě posílit.

Prevence – vazba na ScioCíle:

- ✓ Kdo rozumí svému učení, dokáže AI využít a rozpoznat, kdy mu AI pomáhá a kdy škodí (ScioCíl 1: Řídím a poháním své učení)
- ✓ Kdo umí rozpoznat manipulaci a zná "reklamní" triky, nenechá se zatáhnout do závislosti (ScioCíl 2: Vybírám si, co si pustím do mysli)
- ✓ Kdo zná sám sebe, nepotřebuje AI k formulování vlastních názorů (ScioCíl 3: Rozumím sám sobě).
- ✓ Kdo zvládá nejistotu, nepotřebuje AI jako berličku při každém rozhodnutí (ScioCíl 4: Odolávám neúspěchu, tlaku i nejistotě).
- ✓ Kdo rozumí významu mezilidských vztahů, nepotřebuje je nahrazovat AI (ScioCíl 5: Vytvářím a udržuji dobré vztahy)
- ✓ Kdo chápe rozdíl mezi dobrem a zlem, využije AI k pomoci, ne k ubližování (ScioCíl 6: Konám dobro a stavím se zlu).

Proto s dětmi o těchto tématech otevřeně mluvíme.

4. Lidskost

Rostoucí role AI nás vede k tomu, abychom se soustředili na jedinečné lidské kvality.

AI možná zvládne simulovat empatii i pochopení. Nikdy ale nemůže mít naše vědomí: prožitek pramenící z našich zážitků, z našich pocitů, ze smrtelnosti i zranitelnosti.

Proto ve výuce:

- ✓ Vedeme děti k sebereflexi (ScioCíl 3: Rozumím sám sobě).
- ✓ Budujeme skutečné vztahy (ScioCíl 5: Vytvářím a udržuji dobré vztahy).